

PÅ EGEN HÅND MATERIALE

VÆRKTØJ I FREDSTID
VÅBEN I KRIGSTID

FOTO: CHRISTINE ROEDERER

SAGNLANDET

LEJRE

INTRODUKTION TIL INFOARKENE

KRIGERTRÆNING I SAGNLANDET LEJRE. FOTO: CHRISTINE ROEDERER

Info-arkene "Værktøj i fredstid, våben i krigstid" om "Daneøkse", "Skjoldet" og "Spyddet" er for jer, der er vilde med vikingernes våben. Hvis I har lyst til at fordybe jer i dem, så velkommen her...

I vikingetiden var bevæbning både en ret og en pligt. Vikingetidens frie mænd skulle bære våben, og der var strenge krav om, at man selv skulle sørge for at have de våben, der var nødvendige for at deltage i landeværnet (altså beskyttelsen af landet). Man skulle betale bøder, hvis man undlod at møde op på våbentinget eller der var mangler i den krævede

udrustning. Det er nedfældet i de ældste bevarede lovtekster i Skandinavien, ganske vist fra middelalderen, men de har rødder tilbage til vikingetiden. I Gulatings- og Frostatingslovene fortælles det, at enhver fri mand skulle være i besiddelse af tre basisvåben: spyd, skjold og enten sværd eller økse.

Vores viden om vikingetiden og vikingernes våben har vi både historiske og arkæologiske kilder til. I Sagnlandet Lejres historiske værksteder rekonstruerer vi både vikingernes våben og deres våbenbrug.

HISTORISKE KILDER

Dette hæfte skal bruges sammen med hæfterne "Daneøkse", "Spyddet" og "Skjoldet."

Dem finder I også online på Sagnlandet Lejres hjemmeside.

HISTORISKE KILDER

En af de historiske kilder, vi har til vikingernes våbenbrug, er den norrøne digtning. Norrøn digtning omfatter Eddaen, skjaldekvadene og sagaerne.

Edda-digtningen består af den ældre og den yngre Edda. Den ældre Edda indeholder en række kvad om guder og helte i norden. Her får man viden om nordisk mytologi. De kendteste digte er "Hávámál" ("den højes" tale dvs. overguden Odins udsagn) der er en samling snusfornuftige, hverdagsagtige leveregler og "Vølvens spådom", hvor en vølv (spåkvinde) fortæller Odin om verdens skabelse og Ragnarok (undergang). Forfatteren til den yngre Edda er en historisk

person, Snorri Sturlason (1179-1241). Den yngre Edda er et prosaværk med genfortællinger af de nordiske myter og en håndbog i skjaldedigtning.

Skjaldekvadene er mere sindrigt konstrueret og mere indviklede i form og indhold end den ældre Edda. Kvadene er udformet af navngivne personer knyttet til den kongelige hird.

Saga betyder skriftlige og mundtlige fortællinger på oldislandsk. De fleste islandske sagaer blev nedskrevet i 1200-tallet. Der er historiske sagaer, som er beretninger om konger og stormænd på Island og i Norge dels sagaer om samfundsforhold og slægtsfejder, som "Njals Saga".

En anden vigtig kilde er Gesta Danorum (Danernes bedrifter), som består af 16 håndskrevne bind. Gesta Danorum er skrevet af Saxo Grammaticus (ca 1160 - efter 1208). Saxo var en dansk skriver og historiker fra middelalderen, som arbejdede for biskop Absalon.

I saxiske og frankiske annaler, hvor munke år for år beskriver begivenheder af betydning for klosteret hører vi også om vikingerne - om vikingernes hærgen af klosteret eksempelvis...

Desuden findes der lovtekster, som de førnævnte om folkebevæbning, som blev nedskrevet i middelalderen.

VINGESPYD, VEGARD VIKE

ARKÆOLOGISKE FUND

Vores viden om vikingernes våben stammer fra arkæologiske fund i grave, i søer, ved vadesteder over vådområder og på gamle slagmarker.

Grave med våben er velnok den vigtigste kilde til viden om vikingernes våbendrustning. I Danmark er der fundet godt 240 våben-og ryttergrave fra vikingetiden. Også i Gl. Lejre har arkæologerne fundet en våbengrav. Gravene giver

indblik i den individuelle og personlige udrustning, men giver også arkæologerne viden om forhold i samfundet.

Også igennem kunsten får vi viden om vikingernes våben. En vældig god kilde er Bayeux-tapetet i Nordfrankrig. Det er et 70 meter langt vægtæppe broderet med uldgarn på hørlærred. Det viser historien om Englands erobring. Normannerkongen Vilhelm Eroberer vandt over Harold

Godwinson, den sidste saksiske konge i England, i Slaget ved Hastings i 1066. Der kendes ikke mange tapeter som det, der har overlevet til i dag.

Et eksempel på religiøs kunst, er de illuminerede (dekorerede med miniaturemalerier) bogstaver i klosterbøgerne, hvor vikingerne afbildes.

Der findes også dekorationer og udsmykninger af diverse profane genstande som skakbrikker m.m.

LITTERATURLISTE

LÆR PÅ EGEN HÅND

Find de øvrige hæfter omkring værktøj i fredstid og våben i krigstid på Sagnlandet Lejres hjemmeside her:

<https://sagnlandet.dk/paa-egen-haand/>

Her finder du bl.a. hæfterne om Daneøksten, Spyddet og Skjoldet, som også skal bruges i denne sammenhæng.

Hjarder, K. & Vike, V. 2014: Vikinger i krig. Turbine.

Zeeberg, P. 2000: Saxos Danmarks Historie. Bind 1 og 2. Oversat fra latin af Peter Zeeberg efter Saxo Gramaticus' Gesta Danorum. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og G.E.C. Gads Forlag.

Nationalmuseets hjemmeside om våben:

<http://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/vikingetiden-800-1050/vaaben/>

Har du lyst til at læse mere så prøv f.eks. også:

Vild med viden-serien der handler om Vikingetiden

Nina Simonsen